

SZÍNHÁZ

SÜTŐ ANDRÁS

Kedves Bajor!

Olyan időben, mikor némelyik írónak több volt a barátja és házi kritikusa, mint az olvasója, te nem szenvedtél hiányt: mindig is tömegsikered volt. De jaj, mit mondok! Erény-e vajon a tömegsiker? Hisz már-már esztétikai értéké lépett elő az írás társadalmi visszhangtalanságának borostás magánya, az olvasó elvárásainak hátat fordító „outsidersége”. Erről most csak annyit, hogy ez a felfogás valamilyen reminiscencia, nagy értékeink valamikori sorsának újra-élése, azzal a reménységgel, hogy ami kezdetben visszhangtalan, eleve halhatatlanságra ítélt — az újat hozó, de még meg nem értett zseni csillaga fénylik a homlokán.

Csakhogy önnön sorsát az irodalom sem ismétli. Az a társadalmi valóság, amely Adyt értelmetlennek nyilvánította, József Attilát a közönyével sújtotta: nincs többé, elpusztult.

Ezzel szemben író és olvasó között olyan kapcsolat jött létre, amilyen még sohasem volt, és amit — nézzünk csak szembe a tényekkel! — az idő kényszerített ránk. Az egyéni és kollektív tapasztalat véres azonosságával, egyneműségével. Ha voltak válaszfalak, a közös sors viselésében ledőltek, és ahol nem dőltek le — vagy ahol újakat emelt a szellemi Közöny —, egyre nyilvánvalóbbak a repedések. A legmagányosabb lélek is társak után néz, visszhangra vágyik a kollektív magányban. (Mert ilyen is van, és csak addig siralmas, míg föl nem ismeri az író, és ki nem mondja messzehangzóan.)

Ilyenformán azt mondhatnám: könnyű neked, Bajor Andor, mert már legelső szavaidra fölfigyelt a Sokaság, s érdeklődése nem szűnt, csak növekedett az időben. Boldog ember vagy, mert elmondhatod: van egy népem, amely megért engem és a térdére ültet, kérvén: mesélj még nekünk Bodoni elvtársról, aki vadas bélszínt evett, vezesd föl a színpadra a szürke délutánok álomkergető kisembereit.

Azt is elmondhatod, hogy nem általában vagy író és költő, hanem itteni és mostani, romániai magyar író és költő, aki egy pillanatra sem hajlandó levetni a jelzős fölény terhét, amely mindenkor külön terhet jelentett, a kalandnak és kockázatnak azt a különös keverékét, amely a nemzetiségi léttel jár együtt. Mi, kartársaid, nemegyszer csupán a portékánkat visszük a vásárra; te a bőrödöt viszed, változatlan konoksággal. Mert írás és élet között tenálad sohasem támadt szakadék.

Erről beszélt most darabod is, amit régóta vártunk, s amelynek folytatása rád nézve immár kötelező.

A kolozsvári Allami Magyar Színház Harag György rendezésében mutatta be Bajor Andor *Szürke délután* című darabját. Sütő András jegyzete ebből az alkalomból fródott.